

נתינת מתנת כהונה

[א]

לקטן

"ולבני לוי הנה נתתי כל־מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר־הם עבדים את־עבדת אהל מועד" (במדבר יח, כא)

זכייה לקטן

כתב בשו"ע (חו"מ רמג, טו) וז"ל קטן שנותר לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו, זוכה לעצמו, והוסיף הרמ"א ודווקא כשיש דעת אחרת מקנה לו, אבל במציאה לא, ואינו זוכה לאחרים. פחות מזה, לא לעצמו ולא לאחרים, עכ"ל.

דעת אחרת מקנה

ובקצוה"ח (ד) הביא דהפרי חדש (בשו"ת מים חיים, ד) התיר לתת לכהן קטן פדיון חמש סלעים, בדדעת אחרת מקנה אית ליה לקטן זכיה מן התורה, וכמש"כ בתוס' (גיטין סד, ב ד"ה שאני).

והביא ראיה לכך מהא דאמרינן (יבמות צט, ב) דעשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ואלו הן חרש שוטה וקטן, והיינו משום דהוי זילותא דתרומה לחלק להם בגורן לעין כל, ולכן כולם משגרים להם לבתיהם. הרי דכהן קטן זוכה במתנות.

אולם בקצוה"ח גופיה פליג עליה וס"ל דלא אמרו במתנות כהונה דעת אחרת מקנה, דהא קי"ל דטובת הנאה אינה ממון (ראה ש"ך ש"נ) וא"כ נמצא דאין לבעלים במתנות מאומה והכהן זוכה במתנות הללו לעצמו, והו"ל כמציאה דליכא דעת אחרת מקנה.

וכן כתב במרדכי (פ"ק דב"מ רמא) וז"ל כיון דלית להו לבעלים במעשר עני של כספים אלא טובת הנאה בעלמא לא קא חשיב כדעת אחרת מקנה, אלא כמו מציאה, דקי"ל (פ"ב דקדושין) דטובת הנאה אינה ממון, עכ"ל.

ועוד תמה בקצוה"ח על דברי הפר"ח דביאר דהא דמשגרין לבתיהם היינו משום דעת אחרת מקנה, ומדתני ואלו הן חש"ו וכו' וכולם משגרין לבתיהם, מבואר דשוטה נמי בכלל, והא כיצד דתינח קטן וחרש דמהני בהו דעאחמ"ק, אך שוטה אף ע"י דעת אחרת מקנה אינו זוכה לעצמו, כמבואר ברמב"ם (מכירה כט, ד) ובטור ושו"ע (טז. וכן רלה, כ).

ממון כהנים

ולכן ביאר בקצוה"ח טעמא דחש"ו אית להו זכיה במתנות כהונה, משום דממון כהנים הם, וכבר זכתה התורה לכהנים, ואף כהן קטן בכלל הך זכיה, וכשם שבירושה אית לקטן זכיה, ונמצא דכי קא זכו מדידהו קא זכו. וכן בחמש סלעים דפדיון כיון דהוי חוב לכהנים א"כ קטן נמי אית ליה זכיה.

ובתוס' ריש בן סורר (סנהדרין סח, ב ד"ה קטן) כתבו גבי גזל הגר אהא דאמרינן שם דבגר קטן א"צ לחזור עליו אם יש לו יורשים, משום דקטן אינו מוליד. והק' תוס' מנא ליה להאי

קטן ממון. ויישבו תוס' דאיכא למימר דאיירי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו הוי דידיה מדאורייתא.

ומבואר דכל שמגיע לו מכח שכירות הוי כדידיה, וזכה במה שנתן לו בעה"ב כיון דמיועד עבורו. ומעתה ה"ה נימא כן גבי חוב דפדיון הבן דזוכה הקטן במה שניתן לו כתשלום חובו, דהא פדיון הבן נמי שעבודא דאורייתא כבשאר חובות, ודו"ק.

והנה הא דכתב בקצוה"ח דכבר זכו הכהנים וקטן בכלל, כדבריו מצינו ביד אפרים (יו"ד סא, ח) דמתנות כהונה לא בעינן כלל לזכייה, דתיכף כששוחט את הפרה זכי ליה רחמנא בגוויה, אלא דאית ליה לבעל הבית טובת הנאה.

והוכיח כדבריו ממש"כ בתשובת הר"י אבן פלאט לראב"ד (הובאו דבריו בשו"ת הרשב"א יח, וביתר הרחבה באבודרהם) דהא דאין מברכין על נתינת מתנות כהונה, משום דכהנים משלחן גבוה קזכו.

מתנות עניים

אולם כתב בקצוה"ח דבמתנות עניים חזינן להדיא (ב"מ יב, א) גבי לקט שכחה ופיאה דקטן אינו זוכה מדאורייתא. וכתב דאפשר משום דמתנות עניים שאני דכתיב (ויקרא יט, י) לעני ולגר תעזוב אותם, דנמצא דלא בעינן אלא עזיבה שיזכו בו בעצמם, ומשו"ה כל שאין לו יד לזכות בהם לא זכה.

לעומת זאת במתנות כהונה דלא כתיב בהו עזיבה הוי ליה ממון כהנים ממש, ומשו"ה שוטה נמי זוכה במאי דאית ליה. ומתנות כהונה כעין שכירות לכהנים חלף עבודתם, ואף כהנים הפסולין לעבודה נמי אית להו זכיה.

וכבר כתבו בתוס' דלקטן איכא זכיה בשכירות, ולא אמרינן דנהי דאית ליה חוב מ"מ היאך זוכה במה שנתן לו בעה"ב, אלא אמרינן דכיון דמיועד עבורו תשלום החוב שפיר זוכה במה שנתן לו בעה"ב, והכ"נ זוכה החש"ו במתנות כהנים דידיה, בשונה ממתנות עניים.

חלף עבודתם

עכ"פ מבואר בדברי הקצוה"ח הללו דקטן יכול לזכות במתנות כהונה משום דהוי שכר עבודתו, והוסיף בקצוה"ח דאף כהנים הפסולין לעבודה נמי יש להם זכיה.

והנה מה שהוסיף בקצוה"ח דאף כהנים הפסולין לעבודה נמי יש להם זכיה, בכונתו ליישב כיצד ניתן לומר דקטן זוכה במתנות כהונה כשכר עבודתו, הלא כהן קטן אינו עובד עבודה. ולכן כתב דבהכרח אף כהן בעל מום נוטל חלק במתנות כהונה, הגם שאף הוא אינו עובד עבודה.

אך ביד אפרים (שם) תמה עליו דאדרבה היא הנותנת דאין הכהנים נוטלים שכר עבודתם, דא"כ לא היו נוטלים הכהנים בעלי מומים מתנות כהונה. ומה שנאמר בתורה חלף עבודתם, אין בכך מאומה אלא לספר שבח הכהנים כי בהיותם חביבים עליו הטיל עליהם עבודתו ונתן להם מתנות אלו.

עוד תמה דאף אם הכהן מקבל שכר עבודתו, מ"מ ברור הדבר דאינו מקבל מהבעלים אלא משלחן גבוה קזכי.

ובבית יצחק (יו"ד ב, עא) הקשה דהכא ליכא כלל חוב לכהן מסויים, וא"כ אינו דומה לשכר עבודה דחידשו בתוס' דקטן יכול לזכות בו.

כהנים או לויים

והנה הא דנקט הקצוה"ח כדבר פשוט דקרא דחלף עבודתם קאי נמי אכהנים, כבר העירו עליו דהמקרא נאמר בלויים ולא בכהנים, שהרי כך נאמר **ולבני לוי** הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר-הם עבדים את-עבדת אהל מועד. וכן נאמר (במדבר יח, לא) גבי מעשר ראשון, ואכלתם אתו בכל-מקום אתם וביתכם כ-שכר הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד. ואילו גבי עבודת הכהנים לא נזכר כן כלל.

מקורות שגם כהנים נוטלים חלף עבודתם

אכן כבר מצינו הוכחות רבות לכך דאף הכהנים נוטלים שכרם חלף עבודתם. דבתרגום יונתן (שם, לא) תרגם וז"ל, ותיכלון יתיה אתון כהניא בכל אתר, אתון ואינש בתיכון, ארום **אגרא הוא לכון חילופי פולחנכון במשכון זמנא**, עכ"ל. הרי להדיא דאף הכהנים מקבלים מתנות כהונה כשכר עבודתם.

ובמהרש"ם (ו, קלו) כתב דדברי הקצוה"ח הללו תליא באשלי רברבי, שכבר בעל המוצל מאש (נד) הסתפק בזה דיתכן דדווקא בלויים הוי חלף עבודתם ולא בכהנים, אך בזהר הרקיע לרשב"ץ (נו) כתב בפשיטות דאף בכהנים הוי חלף עבודתם.

נטילת שכר לש"ץ

עוד כתב המהרש"ם כי מצא באו"ז הגדול (תפלה, קיג) ובד"מ (או"ח, כג) רמז לדבריו דהכהנים והלויים לקחו תרו"מ חלף עבודתם.

והביא שם תשובה מה"ר אליעזר מביה"ם לר' יהודה החסיד, שדן האם מן הראוי לשלם שכר לש"ץ חלף עבודתו.

והשיב בזה"ל כי קבע יוצרנו שכר למשרתי מקדשו, ואף כי עבודת בית ה' חמודה בעיני כל וכל א' מתאוה להקדים חבירו עד שבאו לידי שפיכת דמים, בכל זאת לא צוה לעבוד חנם, לבלתי ימשכו ידיהם ונמצאת העבודה בטלה, וקבע שכר לכהניו חלף עבודתם והכתיב בתורתו כי שכר הוא לכם. ותפלות כנגד תמידין תיקנום, ואם אין שליח צבור אין קדושה החמודה בעיני יוצרנו, ועליו מנשק דיוקנו של זקן כמפורש לנו ע"י ר' עקיבא וחביריו בברייתא דר' ישמעאל, ובסדר קדושה שצריכה עשרה וצריכה שליח צבור אנו מובטחים להיות נושעים מדינה של גיהנם.

מ"מ נתנו לב לדוחק צבור שאין סיפוק ביד כל צבור וצבור ליתן שכר שליח צבור מכיסם, ותקנו להם חוקות לגבות מאוכלי שלחן חתנים, ותקנו להם שמחת תורה ומגבת פורים לעטרת מקדש מעט כנגד מחצית השקל לעבודת בית יוצרנו, כדי שלא להכביד על הצבור שאין ידם משגת ליתן שכר החזנים בבת אחת, כי לולא החוקים האלה לא היה משעבד עצמו לכל צרכי צבור אם לא בשכר מרובה, עכ"ל.

כמו כן, במהריט"ץ (שו"ת הישנות, קד) כתב לדון בשאלה זו, וכתב וז"ל עוד יש להביא ראיה שהשליח צבור יותר ראוי שיהיה בשכר יותר מבחינם ממה שמצינו בכהנים, שהרי שלוחי צבור במקום כהנים עומדים, אשר הם מקריבים תפלות לפני אבינו שבשמים דוגמת הכהנים המקריבים תמידין כסדרן, ומכאן למד והורה רבינו שמחה ז"ל שאין ראוי להיות שליח צבור שלא ברצון אחד מהצבור שהוא מקריב תמידין והוא שלוחו ואין שליח על כרחו של אדם, כמו שהאריך מהר"י קולון (שורש מד). ואם כן אחרי שלמדנו יפשוט הוא שכל

שליח צבור במקום כהן הוא, אף אנו נאמר שכשם שהכהנים נוטלים כ"ד מתנות כהונה והרי הוא שכרן, גם השלוחי צבור ראוי להם ליטול שכרם ולא בנדבה דאין צבור עני.

וסיים כי אחר העיון והדקדוק בפסוקים בענין מתנות כהונה, מצינו הפרש ושינוי בין הכהנים ללויים, שהרי בלויים כתיב ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל חלף עבודתם אשר הם עובדים באהל מועד וגו', ואילו בכהנים לא מצינו בכל הפרשה שהוזכר שכר ולא חלף עבודה כלל, אלא אדרבא כתיב עבודת מתנה, ופי' הרמב"ן כי הרצון בו שאין העבודה הזו בזויה לכם כשאר עבדי מלכים, אלא אדרבא מעלה היא ומתנה היא לכם לחשיבות, נמצא שלא מצינו שכר בכהונה ולכן מרגלא בפומיה דתלמודא כ"ד מתנות כהונה שאינם שכר אלא מתנה.

וא"כ היה לנו ללמוד מכאן ששליחי הצבור כיון שהם במקום כהנים אין ראוי שיטלו שכר, מ"מ בנדון דידן אתי שפיר ודמו לכהנים שכשם שהכהנים משמשים ועומדים בבית המקדש ואין להם שכר קבוע אלא מתנה נותנים להם, ה"ה שליח צבור שאינו נוטל פרס אלא מתנה נותנים לו ומוחלים לו המס עליו ועליהם תבא ברכת טוב.

ועוד כתב דאפשר לדחות ולומר דאף אם לא הוזכר בפירוש שכר מ"מ שכר מיקרי. ותו דשלוחי צבור נמי במקום לויים הם, שהם משוררים ועומדים אצל ארון הקודש, וכשם שהלויים נוטלים שכר אף שלוחי הצבור יטלו שכרן, עכ"ד.

כפיית כהן ולוי לעבודה

במשיב דבר (ד, יא) נשאל דהנה שנינו בספרי (קרח, קיט) בזה"ל ועבד הלוי הוא, למה נאמר, לפי שהוא אומר חלף עבודתכם אשר הם עובדים, שומע אני רצה יעבוד לא רצה לא יעבוד, ת"ל ועבד הלוי הוא בעל כורחו. ומעתה נימא דהיות והכהן אינו נוטל חלף עבודתו אין לכפות עליו לעבוד, דלא מצינו כפיה זו אלא בלויים.

והשיב על כך הנצי"ב, דדווקא בלוי קס"ד דאין לכופו משום דהוי שכר עבודתו, ולכן אם אינו חפץ לקבל שכרו אינו חייב לעבוד, לעומת זאת כהנים כיון דלא כתיב גבייהו חלף עבודתם דבר פשוט הוא דכופין אותן לעבוד, מידי דהוי אכל מ"ע שבתורה דמכין אותו עד שתצא נפשו.

נתינה או קנין

ובעיקר התמיהה הנ"ל מדוע הותר לתת מתנות כהונה לכהן קטן הלא אין לו קנין, כתב בקצוה"ח דלצורך קיום מצות נתינה דמתנות כהונה לא בעינן שהכהן יקנה המתנות, אלא דיינו בנתינה בעלמא כשם שסגי בנתינת הגט ואין האשה זקוקה לקנותו, דהא כתבו על איסורי הנאה כשר כפי שהוכיח בקצוה"ח המפורסם (ר, ה) דיש שנקטו דאין זכיה באיסורי הנאה, דבהכרח סגי בנתינה בעלמא.

וגבי תרומה כתבו בתוס' (גיטין כ, א) דמקיים מצות נתינה הגם שאין בו שווה פרוטה, ובפחות משווה פרוטה ליכא זכיה, וע"כ דהיכא דהמצווה בנתינה לא בעינן קנין.

נתינת ה' סלעים לקטן

אלא דאכתי יש לדון דבשלמא בשאר מתנות כהונה סגי בנתינה, אך הקצוה"ח הלא איירי בפדה"ב, והתם הא לא כתיבא נתינה, אלא נאמר (במדבר יח, טז) ופדויו מכן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא, וא"כ מהיכ"ת דדי בנתינה בעלמא.

גדר מצות פדיוה"ב

ויתכן שהדבר תלוי בגדר מצות פדיוה"ב, דאי נימא דהוי גדר פדיון ממש והרי הוא כקונה את הבכור מהכהן, א"כ מסתברא מילתא דעל הכהן לקנות את כסף הפדיון, אך אי נימא דאינו אלא כשאר מתנות כהונה יתכן דדי בנתינה.

ולפמש"כ הגר"א (יו"ד, שה) דפדיון הבן אינו אלא פריעת חוב בעלמא, [ומשו"ה נחלק עם הרמ"א הסובר דלא מהני שליחות בפדיוה"ב], נמצא שהדבר תלוי האם בחוב אמרינן דנתינה בע"כ שמה נתינה.

ובקצוה"ח (רמג, ד) כתב דקי"ל פרעון בע"כ שמיא פרעון, והא דמספק"ל בפרק מי שאחזו (גיטין עד, ב) אי נתינה בע"כ שמה נתינה, כבר כתב הרשב"א בחידושו שם (עה, א ד"ה מכלל) דע"כ לא מיבעי ליה בנתינה בע"כ אלא גבי תנאי דלא הוי חיובו דנותן, אך בחוב כיון דהוי חיובו דלווה הרי הוא נפטר מחיובו בע"כ דמלווה, ואין אנו יכולין להעמידו בחובו בע"כ אם ברצונו להיפטר מחובו, עכ"ד. ולדבריו נראה דה"ה לא בעינן שהמלווה יזכה במעות, אלא דהלוה נפטר בנתינת המעות למלוה.

ויתכן דאף אי לא אמרינן בחוב דמהני פרעון בע"כ, מ"מ בפדיוה"ב יהני, דהנה בקוב"ש (קידושין ו, א אות לו) הקשה דלהך גיסא דפדיה"ב אינו אלא פריעת חוב, אם כן היאך מהני מתנה על מנת להחזיר.

וביאר הגרא"ו דהיות והחוב אינו אלא תולדת המצווה, כל היכא דהמצווה מתקיימת ע"י מתנה ע"מ להחזיר הרי שבכך סגי לפריעת החוב, דהא זהו גופא החוב. ולפי"ז ה"ה בנידו"ד, היות והמצווה מתקיימת ע"י נתינה בלא קנין, נמצא דבפעולת הנתינה נפרע החוב ונעלם.

אכן דבריו מחודשים טובא דאי המצוה היא פרעון חוב, א"כ כיצד מתקיימת מצוה זו בלא גדרי פרעון חוב. והוא עצמו הקשה על כך מהא דקי"ל דספק פדיון הבן המע"ה, ואי נימא דהעיקר הוא קיום המצווה, אם כן היה מן הראוי להלך בספק לחומרא ולחייבו בפדיון.

ושו"מ בחת"ס (יו"ד, רצב) שכתב דאף אי נימא דאין קנין לקטן מהתורה, מ"מ במתנות כהונה כיון דלא כתיב בהו ונתן בידו אלא כתיב נתינה גרידא, אם כן בהכרח דלא בעינן גביה יד לקנות, אלא כיון דנתנו הבעלים לכהן, הרי יוצאים בכך ידי נתינה.

והגרע"א (בהגהותיו ליו"ד שם) כתב דכהן קטן שהגיע לגיל שיש בו דעת שאם מביאים לו צרור זורקו אגוז נוטלו, ניתן לתת לו מעות פדיון. וכן בשירי כנה"ג כתב כי העיד הרב מוהר"א לפניא זצ"ל דדעת הרבנים דאף כהן קטן פודה את הבן, וכן עשה מעשה הרב מוהר"א מוטל.

[ב]

נתינה לאשה

מתנות כהונה

בגמ' בחולין (קלא, ב) פליגי האם בת כהן זכאית בזרוע לחיים וקיבה, והכי איתא התם, דעולא הוי יהיב מתנתא לכהנתא. איתיביה רבא לעולא מנחת כהנת נאכלת מנחת כהן אינה נאכלת, ואי אמרת כהן ואפילו כהנת והכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל וגו', דבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת. דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא כהן ואפילו כהנת. ומייתנין דרב כהנא ור"פ ורב ורב אידי בר אבין אכלי עבור נשותיהם.

ולמעשה העלה בשו"ע לדינא (יו"ד סא, ח) דכהנת זכאית בזרוע לחיים וקיבה, ואף הנשואה לישראל, ולכן הנותנם לבעלה ישראל קיים מצות נתינה, וכל שכן דבעלה ישראל פטור מן המתנות.

פדיון הבן

והנה בתוס' (קידושין ח, א) הוכיחו מהא דאמרינן התם דרב כהנא שקיל סודרא בפדיון הבן, דרב כהנא היה כהן. אלא שהקשו על כך דבשלהי אלו עוברין (פסחים מט, א) משמע דלא היה כהן, דקאמר אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי. וביארו בתוס' דתרי רב כהנא הוו. אי נמי דבשביל אשתו היה לוקח, כדאשכחן בפרק הזרוע (שם) עכ"ד.

ויש להעיר על דבריהם, דמדוע הוזקקו לתירוצא קמא, הלא זוהי גמ' מפורשת דרב כהנא היה אוכל עבור אשתו, ומאי קשיא להו כלל.

אכן הביאור הוא דבהא גופא היה ספקם, אם אף בפדה"ב מצינן למימר דאכל עבור אשתו, דבתירוצא בתרא נקטו דאין חילוק בין פדה"ב לשאר מתנות כהונה.

אולם לדעת הרשב"א (בשו"ת א, תתלו) א"א לפדות ע"י בת כהן, והוכיח כדבריו מפרק הזרוע (שם) דאמר ליה ומטונך אהרן ובניו כתיב, אלמא דפשיטא ליה דכל היכא דכתיב אהרן ובניו אמרינן דהיינו כהן דווקא ולא כהנת. וכן נאמר (במדבר ג) ויתן משה את כסף הפדוים לאהרן.

ובחת"ס (בשו"ת יו"ד, שא) נקט דס"ל לתוס' דהיות ובפרשת קרח לא נאמר אהרן ובניו, משו"ה לא ילפינן דורות מפדיון המדבר, ואמנם ילפינן ממדבר לפטור בני הכהנים והלוויים כמבואר בבכורות (ד, א) מ"מ יש לחלק כן.

נ"מ בין מתנות כהונה דאית בהו קדושה למתנו"כ דלית בהו קדושה

ברדב"ז (ד, קצו) נשאל אודות מעשה שהיה בראובן שהיה נשוי לכהנת, והיה בדעתו ליטול פדיון הבן עבור אשתו, דלכאו' טענתו אמת כדמוכח מהא דגרסינן בפ"ק דקדושין דרב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן, הגם דרב כהנא לא היה כהן אלא היה נשוי לכהנת.

והשיב על כך, כי אין לו ליטול דמי פדיון הבן, שהרי התוס' העמידו בדרך אחת דתרי רב כהנא הוו, דחד מינייהו היה כהן וחד מינייהו היה ישראל הנשוי לכהנת. ומה שהאדם זוכה עבור אשתו כהנת היינו בראשית הגז ומתנות כהונה, דראשית הגז אתיא ראשית ראשית מתרומה, דמה תרומה ניתנת בין לזכרים בין לנקבות, אף ראשית הגז ניתנת בין לזכרים בין לנקבות, ומתנות כהונה נמי משום דלית בהו קדושה כדאמרינן בפרק הזרוע דרב כהנא היה אוכל עבור אשתו.

וכן דקדק מדברי הרמב"ם (מתנות כהונה, י) שכתב וז"ל ראשית הגז חולין לכל דבר לפיכך אני אומר שנותנין אותו לכהנת אעפ"י שהיא נשואה לישראל כמתנות בהמה ויראה לי שדין שניהם אחד הוא, עכ"ל. ופדיון הבן הגם דלית ביה קדושה מ"מ אינו ניתן אלא לזכרים כבכור בהמה שיש בו קדושה, ואינו ניתן אלא לזכרים, וראוי שכל הבכורות יהיה להם דין אחד שיהיו ניתנים לזכרים ולא לנקבות.

וכן כתב בבכורים (א) וז"ל וכן פדיון הבן לזכרי כהונה הבכורות כולם שוה לזכרים ולא לנקבות, עכ"ל.

ובחת"ס (בתשובה הנ"ל) נשאל לנכונות השמועה שנפוצה בשמו כי ניתן לפדות בכור ע"י אדם הנשוי לבת כהן. והשיב, דגופא דעובדא הכי הוי, שהיו מסובין בישוע הבן (- פדיוה"ב), וחטף אחד וברך ושכח ליטול רשות מהכהן, ושחקו עליו לאמר היאך אפשר לפדיון בלא כהן. ואמרתי דאפשר לשיטת התוס' על ידי כהנת נשואה לישראל, וגם הפלגתי כי רגיל הייתי ליתן מתנות כהונה זרוע לחיי וקיבה לגיסי בעל כהנת. אבל מפדיון חלילה לי להכריע בין תוס' והרא"ש, וגם כי הייתי מכריע בזה מכל מקום כיון שלא נשאלתי למעשה רק אמרתי באגב על דרך לשון חכמים מחכים, אסור לעשות מעשה על פי הוראה. וא"כ מצוה לפרסם ברבים ולגזור באנשים החפצים לעשות מעשה עפ"י השמועה ומאומד המדומה.

גזל השבט

אך הקשה בחת"ס כיצד ניתן להעניק מתנות כהונה לכהנת שבעלה ישראל, או שבעלה יקבל עבורה, הלא נמצא זה גזול את השבט, דה' סלעים או זרוע לחיים וקיבה שנותן לאשה קנתה הגוף והפירות לבעל, ונמצא דחסר לה שווי הפירות ולא יהיב לשבט את המיועד עבורו, אלא אם יתן לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בה.

וכתב דשמא נדחק לומר דאיה"נ ומה שרב כהנא וכל אמוראי אכלי עבור נשותיהם אין הכוונה דקאכלי דאחריני, אלא דידהו קאכלי, ולא יהבי לכהני אחריני.

מתנה ע"מ להחזיר

והסיק בחת"ס דמ"מ מי שאחר כל הטרחות אין בידו להשיג כהן ביום פדיונו, וכבר הגיע לגבורות או שהוא מן הזריזים ואינו חפץ להשהות כי מי יודע מה ילד יום, יתן ביומו לכהנת בלא ברכה, ויתנה שאין בדעתו לצאת בה אלא אם לא יזכה למצוא כהן, ואם ימצא כהן יחזור ויפדהו בברכה כראוי, כי נמצא דלא יצא ידי חובתו למפרע, שכך אנו מתנים בהנחת תפילין דרבינו תם.

ואם קשה עליו הדבר ליתן סכום הפדיון פעמיים, יכול ליתן לכהנת על מנת להחזיר אף לכתחילה, ואין בזה משום גזירה שתורגל לעשות כן, ויהיה ככהן המסייע בבית הגרנות כיון דבלאו הכי נמי אין רגילים ליתן לה לפדות, לא תבא להרגיל את העולם אצלה.

ועוד כתב דבלא"ה הא סבירא ליה להרמב"ם דהכא לא שייכא גזירה דכהן המסייע. והיינו דהנה כתב הרמב"ם (ביכורים יא, ח) וז"ל רצה הכהן להחזיר לו הפדיון מחזיר, ולא יתן לו הוא ודעתו שיחזיר, ואם עשה כן והחזיר לו אין בנו פדוי עד שיגמור בלבו ליתן לו מתנה גמורה, ואם רצה הכהן אח"כ להחזיר יחזיר, וכן אם פירש ונתן לו על מנת להחזיר הרי בנו פדוי, עכ"ל. וביאר הרדב"ז דמקור דבריו הוא מהא דאיתא בפ"ק דקידושין (ו, ב) ובכמה דוכתי דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. וא"ת מ"ש מהך דלעיל דאמרין אם החזיר אין בנו פדוי, י"ל דהתם כיון שהיה בדעתו שיחזיר לו אם יחזירם לו נמצא שלא נתן מאומה לכהן, שהרי בשעה ראשונה לא היה בדעתו ליתן, אך מתנה ע"מ להחזיר בשעה שהיא ביד כהן מתנה היא.